

ECOFEMINISME, UNA NOVA ESPIRITUALITAT

Aquest terme, ecofeminisme, va començar a ser usat a França a finals dels anys seixanta i des d'allí s'estengué a altres països d'Europa, d'Amèrica i d'Àfrica. Va ser introduït per la sociòloga feminista Fraçoise D'Eaubonne, amb la finalitat de canviar les relacions entre homes i dones amb la transformació de la nostra relació amb l'ecosistema.

L'ecofeminisme europeu, exposa i denuncia la relació i la connexió que hi ha entre els postulats doctrinals del cristianisme tradicional, que posa l'accent en la salvació humana del pecat, i els efectes destructors de la cultura occidental sobre el món natural. Consta, també, que malgrat que les esglésies insisteixin en santificar la subordinació de les dones com a volguda per Déu, les pensadores feministes van descobrint les relacions que existeixen entre aquesta subordinació i el domini masculista de la naturalesa.

Aquests dos factors determinen dues tasques: una de positiva, és a dir, dibuixar l'esquema d'un model ecològic, per el pensament cristià sobre les relacions i les dependències existents entre les coses creades; i un altre de negatiu que seria fer una crítica sistemàtica al model jeràrquic-patriarcal, que domina el cristianisme i també a moltes societats.

L'ecofeminisme se'ns presenta com un acte de fe en el futur, fe en que el món i el cristianisme es poden regenerar pel poder de l'Esperit i pel nostre esforç.

A Amèrica Llatina el feminisme es situa en la tradició d'alliberament d'aquests països, i sembla significatiu que el pensament religiós ecofeminista neix especialment de grups d'intel·lectuals compromesos amb les dones pobres. L'experiència de les dones pobres i els seus problemes constitueixen el seu fonament. Per això Rosa Domingo Traspaso, integrant del grup peruà ecofeminista Talitha Cumi diu:

“Jo m'atreveixo a pensar que el feminisme necessàriament va haver d'evolucionar vers l'ecofeminisme al posar en evidència les vinculacions de totes les formes d'opressió i violència, des de l'opressió a l'interior de la família fins la destrucció del planeta.”

L'ecofeminisme en el qual jo m'he basat prové de dues teòlogues feministes: Ivone Gebara, brasilenya, i Anne Primavesi, irlandesa. D'aquesta última és l'esquema de treball utilitzat.

Un paradigma o model ecològic

Seria el que pressuposa que tots els ecosistemes del planeta s'interrelacionen com un tot viu, que anomenem Terra, i que aquesta relació s'ha de fer explícita sempre que sigui possible. La Naturalesa és tota ella relacional i qualsevol interferència que es produeixi en un punt repercuteix i té efectes imprevisibles i indeterminables en tot el conjunt.

Aquesta ecologia, contempla el món com un sistema antijeràrquic i interrelacionat, que conté diferents entitats iguals i en mútua cooperació. En el paradigma ecològic, no hi ha un element per sobre d'un altre considerat més valuós, perquè cada element té la seva funció. Tot és important per mantenir la vida. I res és autosuficient. Quan no és valora la diversitat dins la creació, en realitat es devalua la diferència. Això ha passat i continua passant en:

El paradigma cristià tradicional: jerarquia i patriarcat

El cristianisme distingeix entre l'ordre terrenal i celestial i el més important és aquest últim. La terra i tot el que conté són valorats com a mitjans per aconseguir una finalitat: la supervivència de l'ànima humana en un món millor. El paradigma cristià produeix un allunyament del món.

El baró és el centre de la creació. Aquesta posició de privilegi ve de la creença que només existeix una única relació entre ell i Déu, establerta segons una estructura jeràrquica: Déu per damunt dels àngels, aquests per damunt de l'home, l'home per damunt de la dona, aquesta per damunt dels animals i aquests per damunt de la naturalesa.

La paraula jerarquia, s'atribueix al místic Dionís Areopagita. Aquest terme es compon de dues paraules gregues que signifiquen "sagrat" i "font o principi". Va utilitzar aquest concepte per a confeccionar un model còsmic del govern.

Aquesta visió mística masculina de Dionís ha tingut una gran força en el cristianisme oriental i occidental. L'aplicació del sistema jeràrquic s'ha convertit en norma i s'ha utilitzat com a marc per altres temes teològics i eclesiàstics. S'ha adoptat com si fos diví, i no com a expressió d'una intuïció individual del misteri de Déu.

Un concepte tan ordenat de l'univers ha tingut i continua tenint un gran atractiu. Ofereix seguretat i ha estat acceptat com a patró del pensament cristià fins avui. És una visió del món que separa al clergat del laïcat, a la humanitat de la naturalesa i al món de Déu. I continua vigent perquè dona a l'home la supremacia sobre tot allò que, suposadament, es troba per sota d'ell en l'escala del ser. I les coses es valoren segons es trobin "dalt" o "baix" de l'escala.

Tota aquesta estructura es fonamenta en una interpretació de Déu que crea una èssers inferiors a altres. I sembla que la categoria ens és donada per decret diví.

La teologia feminista refusa acceptar la relació masculina amb Déu ja que aquest plantejament prové només d'una normativa humana. Insisteix en valorar la relació femenina amb Déu i la importància que té d'expressar-la, com a eix alliberador de les dones per parlar de Déu i amb Déu sense intermediaris humans.

La teologia ecofeminista amplia aquesta visió alliberadora refusant acceptar la devaluació de la naturalesa, pròpia de la jerarquitització cristiana.

Ecofeminisme i cristianisme

Les ecofeministes es plantegen diverses qüestions respecte al paradigma cristià tradicional. La crítica de la institucionalització del patriarcat, l'han feta fins ara dones jueves i cristianes, però la consciència crítica feminista s'obre pas a tot el món entre hindús, budistes, musulmanes i dones d'altres tradicions.

Judith Plakow, va ser la primera dona en fer-se la gran pregunta sobre la dona i el judaisme: "I si la subordinació de la dona no fos simplement una qüestió de la interpretació jueva, de l'entorn cultural i de les actituds socials sinó que estigués, en bona part creada i sostinguda per la mateixa Torà?" Les implicacions de la resposta feminista jueva diu, exigeix una nova comprensió de la Torà, de Déu i d'Israel: una comprensió de la Torà que comenci amb el reconeixement de la profunda injustícia de la Torà mateixa.

L'ecofemenisme cristià, planteja també la pregunta: I si fos la figura divina de Crist la que mantingués la subordinació de les dones i de la naturalesa? I si la menysvaloració de la dona, entre el clergat cristià i en el llenguatge, reflectís una teologia que, en última instància, legitima aquesta subordinació basant-se en la divinitat masculina de Crist? I si una determinada doctrina de la narració bíblica portés a la canonització del patriarcat?

Per una banda, s'ha dit a les dones, que Déu és transcendent, i per tant, està pel damunt i més enllà del gènere, del concepte i de les categories. Per l'altra, s'ha afirmat constantment que només les categories masculines són les adequades per a referir-se a Déu, ja que Jesús, el Fill, era Déu. D'aquesta manera, Jesús es veu, no només com a baró humà normatiu, sinó com a baró diví normatiu i per tant la dona i la natura són degradades a una posició subordinada no només pel que fan, sinó pel que una i altra són. Aquest és el fonament del sexisme i del racisme.

Les teòlogues feministes insisteixen en que el debat sobre el llenguatge i les imatges de Déu s'han de discutir obertament. Han de desaparèixer aquestes imatges de Déu que el distancien del món i la definició del cristianisme en termes masculins que mantenen la dona i la natura allunyades i en lloc dessacralitzat, més enllà d'allò que es considera sant.

Una nova espiritualitat

L'ecofemenisme, ens presenta una nova espiritualitat a partir de la interdependència entre tots els elements que formen el món humà, per tal d'oferir-nos unes experiències més amplies que aquelles a les quals ens han habituat durant segles. Ens introdueix , com diu Ivone Gevara, en una perspectiva de "comunió amb" en lloc de la perspectiva del domini de la Terra i de l'espai. Ens convida a sortir d'una subjectivitat tancada i de la consideració que el món i els altres éssers són objectes sotmesos a la nostra voluntat

I molt especialment, l'ecofemenisme ens fa repensar la teologia cristiana que no ha de partir del dogma preestablert, sinó de la vivència concreta dels grups que s'inspiren en la mateixa font de vida i de bé que va inspirar a Jesús de Natzaret. Una font que ha de ser acollida en la seva diversitat i que accentua aspectes diferents del Déu que ens fa viure. En aquest sentit, es pot obrir un diàleg entre les diverses religions, fonamentat en el respecte , l'obertura i un aprenentatge comú de camins nous de convivència humana i ecosistèmica.

La teologia ecofeminista no pretén de cap manera convertir-se en la teologia dominant, ans al contrari, obre les portes a noves i diverses teologies sorgides de la reflexió dels petits grups i ens consciencia de la fragilitat del nostre saber, saber que es veu interpel·lat, dia a dia per les situacions de vida a l'interior de les nostres comunitats.

A mesura que teòlegs d'ambdós gèneres van veient amb major claredat que la insistència fonamentalista en la divinitat de Jesús és la trampa per a mantenir el sexisme, intenten contrarestar els seus efectes insistint en la importància de la seva vida, en el context on va viure i en les seves relacions. Ni més ni menys que qualsevol ésser humà, Jesús visqué en relació amb la Terra, sostingut per elements naturals i estimulat per la seva diversitat, la seva energia, la seva bellesa.

Una prova d'aquesta realitat de Jesús la trobem en els exemples que Ell utilitza per a fer entenedor el seu missatge alliberador per a tota la humanitat. Valora els lliris del camp, amb la seva bellesa, el veiem atent a la natura puig sap reconèixer les variants

atmosfèriques a partir dels processos de les plantes i dels arbres, i moltes de les seves paràboles es fan entenedores mitjançant exemples de la quotidianitat i de l'experiència que ell mateix tenia de les feines del camp.

Finalment, l'ecofeminisme posa en evidència a una institució eclesial que es presenta davant el món com a capdavantera del patriarcat, de la jerarquitza i del sexisme com a eixos fonamentals i intocables en la seva estructura. Denuncia aquesta estructura de pecat que ofèn els postulats i la vida de Jesús de Natzaret, el qual es va oposar sempre a qualsevol discriminació, va reforçar la nostra dignitat de filles i fills de Déu i va constituir unes relacions noves entre els humans. I ens parlà d'un Déu bo, misericordiós, que estima i ens acull per igual a homes i dones. Un Déu que es manifesta no només a través del gènere humà sinó també en el món animal i vegetal formant un tot harmònic i relacionat entre tot allò que té vida. I dins aquesta Vida el trobarem sempre.

Magda Tomàs i Ribes